

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

Dispensare

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

6. art. 3 ad 4. & aliorum est probabilis. Ibid §. Notandum est tamen. & tractat. 6. resol. 53 §. Vnde tunc.

Qui semel 13 Qui se mutuo infamauerunt, tunc infama possit uti compensatione, ita ut neuerint, non ter restituere teneatur, nisi alter restitueret teneatur re velit: non potest autem fieri compensatio reddendo maledictum pro maledicto. Ita Syluius in 2. 2. quæst. 62. articulo. **Cuius restituitur** 2. quæst. 10. contra Turrianum in 2. 2. 10. 1. disput. 53. dub. 5. num. 7. resol. 30. cit. §. Notandum est secundum alios casus, quibus liberet à restitutione famæ, vide p. 11. Cr. 6. res. 57.

DISPENSARE.

Dispensare in uotis, & iuramentis quis possit, & in quibus, vide sub verb. *Voti relaxatio*: Circa irregularitates, vide verb. *Irregularitatis dispensatio*. Quis possit dispensare ad debitum, vide verb. *Incestus*.

In impedimentis matrimonij 1 Circa impedimenta matrimonij, quæ tantum impediunt, dispensare potest Episcopus. In dirimentibus, ante celebrationem regulariter solus Papa: post celebrationem bona fide, saltem uenius, publicè factam, si impedimentum est occultum, & separatio coniugum nequit fieri absque magna famæ iactura, aut scandalo, aliòve magno detrimento, & non est facilis ad Papam recusus, vel ad alium habentem ad id potestatem, ut si est periculum in mora, &c. dispensare potest Episcopus. Ita Pontius lib. 8. cap. 13. num. 4. & alij communiter. An etiam possit Commillarius Cruciatæ, vide sub eius nomine num. 4. part. 5. tractat. 14. resolutione 18. & olim part. 4. tractat. 16. res. 17. Potest etiam dari casus, in quo Episcopus dispensare possit in impedimento dirimente ante contractum matrimonium. Ut si sponsa mane ad Confessionem accedens, quando omnia parata sunt ad nuptias eodem vesperæ celebrandas, quæ hinc graui infamia omitti non possunt, aut differri, inueniatur dirimens impedimentum habere.

In hoc enim casu dispensare potest Episcopus, quia impedimenta sunt de iure humano, & eadem ratio, quia Episcopus dispensare possit post matrimonium, militat etiam antea. Ita Sanchez de matrimonio lib. 2. cap. 40. num. 7. part. 2. tract. 16. resolutione 17. à §. tota.

2 Si verò matrimonium cum impedimento mala fide contractum sit, quid inde sequatur, docent DD. communiter, Episcopum dispensare non posse: quia Tridenti sect. 23. cap. 5. de tali cõ. trahente dicit: *separetur, & spo dispensatio non obtinenda omnino careat*. At Moscosus tractat. 10. cap. 29. num. 22. huiusmodi afflictorum miseratus probabilem conatur reddere affirmatiuam sententiam.

Henriquez lib. 12. cap. 3. num. 2. quia Episcopus in sua diocesi de iure diuino potest quidquid potest Papa in toto orbe. Et eius quamuis potestas possit à Papa limitari, & de facto in hoc limitata sit; non tamen censetur limitare in omnibus casibus, sed in ordinatis, quando enim adest periculum animarum præsumitur Papa uelle, quod Episcopus suam iurisdictionem exerceat, & remedium adhibeat. Sic enim decet patrem, pastorem, & bonum dispensatorem. Et cum hac limitatione interpretatur Tridentinum: nam etiam Deus (ait ipse) prohibet homicidium, quod tamen permittit in necessariam defensionem. Et quemadmodum Concilium, loco citato prohibens dispensationem cum sic contractibus, non ligauit manus Pontificis, quia quando sibi uideretur congruum, dispensare queat; ita nec ligauit Episcopos: nam uterque habet iurisdictionem de iure diuino; ille quidem per se, hic uero per accidens, quando sibi Pontifex uertit, sua tamen dispensatio est necessaria ad animarum salutem, concurrētib; supradictis. Ita ille, qui tamen aduertit, talem dispensationem ab Episcopo non debere concedi, nisi clarum sit, adesse maximam necessitatem, & tunc cū maxima cautela, & diligentia. Sed an hæc sententia sit probabilis, alij iudicent. part. 5. tract. 14. resolut. 8.

3 Videatur quod Papa non possit dispensare.

An Papa dispen-
sare possit in primo
gradu lineæ
rectæ inter
affines.
Vt socer possit
ducere nurū.
Vitricus pri-
vignam, &c.
Multi negati-
vè respon-
dent.

pensare in primo gradu affinitatis lineæ
rectæ, ut scilicet socer accipiat nurum,
vitricum, privignam, &c. Primò,
quia privignus habetur loco filii, sicut
etiam nurus, quæ facta est una caro
cum filio. Secundò, quia Apostolus Co-
rinthiis ait 1. Corinth. cap. 5. *Auditur in-
ter vos fornicatio qualis nec inter gentes, i-
ta ut uxorem patris sui aliquis habeat.* Un-
de D. Thomas ibi lect. 1. *Vxor patris, in-
quit, repellitur à matrimonio, sicut persona
patris, vel matris.* Tertiò, quia Conci-
lium Avernense sub *Vigilio PP. cap. 51.*
cum prohibuisset matrimonium, cum
privigna, subdit, *eū qui secus, ausu sacri-
lego, auctoritatem divina legis, & jure na-
tura proripere, &c. ex quibus patet, tale
matrimonium esse naturali lege prohi-
bitum.* Quartò, quia multi DD. apud
Sanchez de *matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 66.*
n. 6. docent matrimonium inter affines in
primo gradu lineæ rectæ, esse jure nature
nullum. Quod confirmari potest ex eo
quod nunquam legitur Pontifex in tali
gradu dispensasse. Sed dicendum, quod
Papa possit in supradictis casibus dispen-
sare, & quod matrimonium inter affines
primo gradus lineæ rectæ non sit jure na-
turali nullum. Ita Sanchez ubi *supr. n. 7.*
& multi apud ipsum. Item Præpositus
in *add. ad 3. part. 9. 7. disput. 11. n. 69.* Villa-
lobos *tom. 1. tract. 14. diff. 17. num. 11* &
alii. Et docere videtur D. Thomas 2. 2.
quæst. 164. art. 9. ad 3. Probat autem Vil-
lalobos: nam Adonias filius David 3.
Regum. 2. petiit in uxorem Abisac Suna-
mitidem, quæ fuerat uxor David pa-
tris sui. Et Seleneus dedit uxorem suam
Stratonicam in uxorem Antiochio filio
suo. Ita refert Plutarchus in vita Deme-
trii. Deinde probatur primò: quia in-
ter tales affines nulla requiritur supe-
rioritas, contra cujus reverentiam sit us-
us matrimonii, quia unus est non prin-
cipium naturale alterius. Ita Hurtado
disput. 20. diff. 4. num. 13. Secundò, quia
Concilia Agathense *can. 61.* Eupapense
can. 30. & Aurelianense III. *can. 10.*
prohibitiva expressè matrimonium
cum privigna, cum noverca, cum relicta
fratris, vel avunculi, præcipiunt, ut ma-

Sed ego affir-
mo cum Sanc-
cio.

Hæc enim
matrimonia
non sunt na-
turali jure
prohibita.

Cum ali-
quoties ce-
lebrata sint
apud Hebræos
& Gentiles.

Nec inter
tales adest
ordo superio-
ritatis usui
matrimonii
repugnans.

Summa Diana.

trimonia ante illam prohibitionem con-
tracta non dissolvantur. Et Aurelianen-
se decernit, nec esse dissolvendum matri-
monium inter prædictos contractum cum
ignorantia legum ecclesiasticarum. Ita
Pontius de *matr. lib. 7. c. 34. n. 5.* Tertiò,
quia Pontifices non raro dispensant in
dicta affinitate orta ex copula fornica-
ria. Et Pius V. talem facultatem conce-
sit Henrico Cardinali Lusitanæ: cum
tamen talis affinitas sit ejusdem rationis
cum ea, quæ contrahitur ex copula con-
jugali. San. Juan in *summ. quæst. 6. de Sacr.
matr. art. 7. diff. 5. dub. 1. concl. 1.* Ad pri-
mum argumentum responderetur, nurum,
& privignam improprie, & largo modo
dici filios, quia revera non dependent à
socero, & noverca. Ad secundum, Apo-
stolum reprehendisse incestuosum, qui
carnaliter cognovit novercam vivente
patre, ut constat ex eodem 2. Corinth. 7.
in illis verbis: *Igitur, & si scripsi vobis, non
propter eum, qui fecit injuriam, &c.* Nam
alioqui tale conjugium patre mortuo u-
sitarum erat apud quasdam gentes, ut vi-
dere est apud Theodoretum *lib. de leg.
versus finem.* Ad D. Thomam dicendum
mutasse sententiam in summa, loco quæ
citavimus. Ad tertium dico, Concilium
ibi docere, quod jure nature matrimo-
nium illud contineat aliquam turpitudi-
nem, ac proinde sit illicitum, nisi justa
causa excusetur. Id quod secundum San-
chez de *matr. tom. 2. lib. 7. disp. 66. n. 9.* est
adversari secundo juri naturali. Quo
pacto D. Ambrosius, *epist. 66. ad patruum*
ait, illicitam esse iure nature, ut patruus
ducat nepotem; cum tamen asserat Hen-
riquez *lib. 12. cap. 13. num. 9 in gloss. lit. D.*
Gregorium XIII. dispensasse cum Co-
mitissa de S. Hædea, ut contraheret cum
patruo Ad auctoritatem DD. respon-
detur, opponendo alios multos citatos
Ad Confirmationem, nego consequen-
tiam: nam numquam auditum fuit,
quod Pontifex dispensasset, ut quis du-
xerit duas sorores, & tamen ad hoc dis-
pensavit in nostro sæculo Clemens VIII.
part. 4. tr. 4. resolut. 93

4. Sed quid dicendum de matrimonio
inter fratrem, & sororem? Potestne ad illud
Papa dispensare?

Na

Sum-

Accedit te-
stimonium
Conciliarum.
Et præ-
Pontificum
in simili.

*fare inter
Fraternam, &
Sororem.*

Stammus Pontifex dispensare? Negant Præpositus in *addit. ad 3. p. quest. 7. dub. 9. num. 73.* & alii docentes, esse irritum jure naturæ: Nam Innocent. III. *cap. gaudeamus de divor.* ait, *Conversos ad fidem qui antea in secundo gradu, & in ulterioribus gradibus contraxerunt, non esse separandos, unde videtur supponere, separandos esse, qui in primo gradu contraxerunt.* Hoc argumento convictus Soto in *4. distinct. 40. quest. unic. artic. 4.* damnavit contrariam sententiam tanquam erroneam, Sed immeritè, nam illam vocant probabilem Præpositus, & alii auctores primæ sententiæ, & tenent absolute Hurtado, *de matrim. disputat. 17. diff. 5. numer. 12* qui citat Scorum, Cajetanum, & alios, tenet etiam Pontius, *de matrim. lib. 7. cap. 32. num. 3.* & citat D.

*Concurrente
justa causa.*

Thomam, Riccardum, & alios Cum quibus sed sub judicio Sedis Apostolicæ dicendum, tale matrimonium jure naturæ validum esse, & Pontificem posse in eo dispensare, concurrente justa causa, quæ secundum Pontium esse potest, si verpi gratia Princeps Hispaniarum non possit pari conjugio copulari extraneæ, nisi hæreticæ, aut suspectæ, unde probabile periculum immineret, vel pervertendi Regis, vel inficendi Regni; tunc enim dispensare potest,

*Neque enim
frater est so-
rori superior
aut contra.*

ut sororem duceret, maximè si non esset uterina. Ratio est, quia nullum fundamentum sufficiens ostendit, ex natura rei debere reverentiam consanguineis, qui non sunt ascendentes, & naturaliter superiores: ac proinde usum matrimonii inter tales irreverentiam continere, quæ reddat matrimonii jure naturæ nullum. Verum tamen est, quod propter tam arctam sanguinis conjunctionem, reperitur in copula inter sororem, & fratrem indecentia manifesta, ob quam ab omnibus ferè gentibus matrimonii inter illos prohibitum fuerit. Ad argumentum contrarium respondetur, ibi Innocentium, quia de consanguineis in primo gradu non fuit illi propositum, nihil circa eos determinasse. Dices: Pontifex in *cap. litteras, de testam. spoliat.* dicit, se non posse dispensare in gradibus prohibitis

*Quod si ali-
quando Pon-
tifex respon-
dit, se non
posse, voluit
significare, se
non debere.*

divina lege, ubi glossa in *verb. divina lege* explicat de gradibus interdictis *Lex. cap. 18.* inter quos est gradus, de quo loquimur. Respondet, *lex, non posse significare, non debere, sine magna causa.* Nam in dicto cap. prohibetur etiam matrimonium cum uxore fratris, & tamen in hoc dispensavit ipsemet Innocentius cum Libionensibus: Alex. VI. cum Emmanuele Rege Lusitanæ, & Julius II. cum Henrico III. *part. 4. tract. 4. resol. 93. §. Verum pro coronide.*

5. Episcopus secundum DD. communiter apud Sanchez *de matr. tr. 1. l. 2. disp. non potest ju- 40. n. 1. & tr. 2. l. 7. disp. 7. n. 6.* non potest re ordinario i jure ordinario dispensare in lege Conci- dispensare in- lii, seu Summi Pontificis, etiam si faculte- lego Concilii, tas dispensandi non illi adimatur expref- seu papa. se, ex illo generali principio, quod infe- Quævis talis- rior non potest dispensare in lege supe- facultas non- rioris. Sed Pontius *l. 6. cap. 8. num. 11.* & sic illi expref- alii ex contrario principio, tenent, posse, se adempta. nisi illis facultas expresse denegeretur. Sed Pontius part. 3. tr. 5. resol. 23. & tr. 6. resol. 82. §. No- aut, posse, tandum.

6. Probabile tamen cenfeo cum Palao Quod proba- tom. 1. tract. 7. disp. 6. punct. 5. num. 10. con- bile puto, in- tra Bonacinam, *de leg. disput. 1. quest. 2. dubio an res punct. 1. num. 18.* Episcopum dispensare egeat dispen- posse quando dubium est, an res egeat saione. dispensatione: nam Papæ non videtur reservatus casus dubius, sed certus. Immo ego existimo, in tali casu dispensationem non esse necessariam. Vide infra *verb. Dispensatio n. 1. part. 3. tr. 6. res. 82. §. Sed Castrus, & part. 4. tract. 3. resolut. 46.*

7. Dispensare autem potest Episco- Potest tamen- pus in lege Pontificis, & generaliter in- dispensare ex- ferior Prælati in lege Superioris ex ju- justa causa. sta causa, §. At, non esse justam causam, Quævis esset ait Valquez in *part. 2. tom. 2. disp. 178. c. 2. parrium pau- n. 16.* paupertatem partium, si eam potest pertas, etiam Episcopus suis redditibus sublevare, & sublevabilis certiore facere summum Pontificem: ab Episcopis nam ipse tenetur pauperum necessitati subvenire. Sed ego contrarium teneo; nam non tenetur Episcopus in hisce dispensationibus suos redditus consumere. Ita Salas, *de leg. disp. 20. sect. 3. n. 27.* testatur de praxi, & auctoritate Doctorum.

part.

part. 1. tr. 10. resolutione 37. At quid, si inferior in lege superioris dispenser in causa non justa, vel non præcognita? Vide verb. dispensatio à num. 1.

Dispensare an possit Episcopus, ut quis Sacros Ordines suscipiat abiq; patrimonio, & absque ullo alio titulo, vide verb. Ordinis, n. 18. Dispensare in interstitiis quis debeat, vide ibid. à n. 28.

DISPENSATIO.

Dispensatio est juris communis relaxatio facta cum causæ cognitione ab eo, qui jus habet dispensandi, vel est rigoris juris per eum, ad quem spectat relaxatio Canonice facta, differt tamen dispensatio à potestate dispensandi, prima strictè est interpretanda, secunda largè est intelligenda. part. 8. tr. 3. resol. 1.

1. Dispensatio fieri debet ex causa. Et quidem Vasquez in par. 2. tract. 2. disp. 178. c. 4. putat, dispensationem factam in lege propria vel inferioris sine justa causa, esse invalidam Sed contraria opinio Villalobos tractat. 2. dub. 4. num. 5. est communis; nam lex pendet ex voluntate ferentis, vel ejus superioris, qui proinde possunt illam prohibito tollere, & relaxare. part. 1. tr. 10. resol. 32. An vero sit peccatum mortale; dispensationem concedere, vel impetrare, & ea uti sine justa causa? Affirmat Granado contr. 7. tract. 3. part. 2. disp. 17. sect. 3. num. 24. Negat Villalobos ubi sup. n. 6. Et ego cum Sanchez de matrim. tom. 3. disp. 18. num. 10. probabile puto, nec esse peccatum veniale, uti dispensatione obrenta sine causa. Quia jam lex relaxata est, unde nulla remanet obligatio ad veniale. ibid. §. Nota, & resol. 35.

2. Si vero Prælati dubitat de justitia causæ, probabiliter docet Bonacina de leg. disp. 1. q. 2. punct. 3. n. 7. non posse licitè dispensare: quia se exponit periculo dispensandi sine justa causa. Sed Sanch. in sum. tr. 1. l. 4. c. 45. n. 10. probabiliter docet, posse: quia in dubio in benigniorem partem inclinandum est. Et ita petit sua-

ve Ecclesiæ regimen ne scrupulorum ambagibus implicemur, part. 1. tr. 10. resol. 31. & part. 4. tr. 3. resol. 44.

4. Dispensatio inferioris in lege superioris in causa non justa, bona fide facta secundum Salas de leg. disp. 20. sect. 4. n. 35. est invalida, quia bona fides non potest inferri test acta; alioqui nulla valida reddere. vis in lege Sed Sanch. de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 17. n. 8. probabiliter etiam docuit, valere: nam causa non talis præsumi debet intentio papæ circa suas leges, & Dei erga suas. part. 1. fide factam. tract. 10. resol. 33. Si vero adest justa causa, sed non præcognita, secundum Azorium part. 1. lib. 5. c. 85. quest. 9. & 10. est in valida: nam facultas dispensandi commissa censetur, præmissa causæ cognitione. Sed probabilior est contraria sententia Sanch. ubi supra num. 21. nam talis dispensatio in foro conscientie nullo jure irritatur. Et alioqui intervenit legis requisitum, quamvis non adhibeatur juris solemnitas. Unde ego puto contra Azorium, tali dispensatione utentem, neque venialiter peccare, part. 1. tract. 10. resolutione 34.

5. Cessante causa dispensationis cessat dispensatio, secundum Sanchez disp. 30. num. 14. nam ita cessat lex communis, quæ est majoris roboris. Sed contraria sententia Pontii de matrim. lib. 8. cap. 20. num. 4. est probabilior: quia per dispensationem lex omnino relaxata fuit, unde non potest reviviscere. Dices: In dispensatione intelligitur conditio, si causa permaneat, aliàs dispensans esset iniquus. Respondeo, illam conditionem non sibi intelligi, nec dispensatorem esse iniquum, quia probabiliter judicavit, causam fore perpetuam. Quamquam, si comperiat, causam cessasse, teneatur dispensationem revocare. Itaque dispensatus à Pontifice sine ulla limitatione ad non jejunandum per totam vitam, etiam si causa, v.g. infirmitas cessaret, uti posset dispensatione. Quamvis contrarium teneat Salas de leg. disp. 20. sect. 5. numero 65. p. 1. 10. res. 41. par. 8. tract. 3. resol. 14.

6. Dispensatio esse potest invalida, etiam ex parte exponentis, si non si tacet ali-

Sicut etiam validam esse nem inferioris in causa non justa, bona fide facta. vis in lege causa non justa, bona fide factam. Aut cum iusta, sed non præcognita.

Cessante causa dispensationis, non cessat dispensatio.

Nulla est dispensatio

Na 2 quid,